

اولین دوره توانمند سازی متخصصین طب ایرانی در حیطة زنان و ناباروری

شروع دوره: ۳۰ آذر ماه

مدت دوره: ۹۰ ساعت

چهارشنبه هر هفته

ساعت برگزاری: ۷:۴۵-۹:۳۰

با همکاری:
گروه علمی نسل طیب
انجمن علمی مامایی
انجمن علمی طب سنتی

برگزار کننده: دانشکده طب سنتی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی

نام مدرس: خانم دکتر ملیحه تیرایی
نام مبحث: درمان ناباروری با رویکرد طب ایرانی
تاریخ برگزاری:

در پایان این جلسه شما قادر خواهید بود:

- **تعریف نازایی از دیدگاه طب رایج و طب ایرانی را بیان کنید**
- **علل نازایی از دیدگاه طب رایج و طب ایرانی را بیان کنید**
- **نحوه ارزیابی و تشخیص علل نازایی از دیدگاه طب رایج و طب ایرانی را بیان کنید**
- **درمان نازایی از دیدگاه طب ایرانی را بیان کنید**

درمان ناباروری با رویکرد طب ایرانی

دکتر ملیحه تبرایی

عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران

Female infertility

Infertility is defined as trying to get pregnant (with frequent intercourse) for at least a year with no success

When to seek help sometimes depends on your age:

- ❖ **Up to age 35**, most doctors recommend trying to get pregnant for at least a year before testing or treatment.
- ❖ If you're between **35 and 40**, discuss your concerns with your doctor after six months of trying.
- ❖ If you're **older than 40**, your doctor may want to begin testing or treatment right away.

Each of these factors is essential to become pregnant:

- **Ovulation**
- **Spermatogenesis**
- **Regular intercourse**
- **Open fallopian tubes and a normal uterus**

Female infertility is caused by one or more of the factors below:

Ovulation disorders

- **Polycystic ovary syndrome (PCOS).** PCOS is associated with insulin resistance and obesity, abnormal hair growth on the face or body, and acne.

- **Hypothalamic dysfunction.** Excess physical or emotional stress, a very high or very low body weight,

- **Premature ovarian failure.**

- **Too much prolactin** (hyperprolactinemia)

Damage to fallopian tubes (tubal infertility)

- **Pelvic inflammatory disease**
- **Previous surgery in the abdomen or pelvis,**
- **Pelvic tuberculosis,**

Endometriosis

Uterine or cervical causes

- **Benign polyps or tumors (fibroids or myomas)**
- **Endometriosis scarring or inflammation**
- **Uterine abnormalities present from birth**
- **Cervical stenosis**
- **Insufficiency of mucus in cervix**

Fertility tests may include:

- Ovulation testing
- Hysterosalpingography
- Ovarian reserve testing
- Other hormone testing
- Imaging tests.
- Laparoscopy
- Genetic testing

عقر و عسر حبل

- یعنی زنی که آبستن نشود یا به دشواری آبستن شود
- این یا از جانب زن باشد و یا از جانب مرد یا از جانب هر دو
- اسباب مانع حمل مشترک در مردان و زنان شش نوع است:

اسباب مانع حمل مشترک در مردان و زنان شش نوع است:

نوع اول: سبب در منی مرد یا زن

نوع دوم: سبب در رحم

نوع سوم: سبب در اعضای تولید منی

نوع چهارم: سبب در قضیب

نوع پنجم: سبب در مبادی یعنی اعضای رئیس و شریف

نوع ششم: سبب خطای طاری

نوع اول: سبب در منی مرد یا زن

۱. قلت منی

لزوم توجه به ذخیره تخمدانها، سائز تخمدانها،

عدد FSH،

علایم خطر (جفاف قبل، گرگرفتگی، کاهش باه)،

اسپرموگرام

۲. سوء مزاج منی (مخالف قوت تولید)

✓ حرارت

✓ مکانیسم عقر: احتراق منی - علامت: منی زرد، کم، سوزش هنگام خروج، سایر علائم حرارت در بدن

✓ برودت (برودت طبیعی یا از برودت طول احتباس)

✓ رطوبت

✓ یبوست

قانون: و قد يكون السبب في المنى أن يكون منى الرجل مخالف التأثير لما في المنى المرأة مستعدا لقبوله أو مشاركا و ربما كان تخالف المنين لسبب سوء مزاج في كل واحد منهما لا يعتدل بالآخر بل يزيد به فسادا.

نتیجه کاربردی: لزوم زوج درمانی شامل اخذ شرح حال مزاجی زوجین و اصلاح مزاج عام و تناسلی زوجین علیرغم طبیعی بودن آزمایشات قدرت باروری در یک یا هر دو نفر

نکته:

- سبب سوء مزاج معمولا اغذیه غیر موافقه و حموضات (سرد و خشک) است.
- گاه سوء مزاج منی مانع تولید نبود بلکه موجب عسر حبل یا مفسد غذای بچه بود که به سوی رحم آید

نوع دوم: سبب در رحم

(۱) سوء مزاج رحم و فساد منی

- سوء مزاج با ماده صفراوی، سوداوی یا بلغمی منی را از طریق مخالطت فاسد می کند
- نکته درمانی: لزوم تجویز داروی خوشبوی قابض پس از تنقیه (ضماد و شیاف و حقنه)

سوءمزاج بارد و ایجاد جمود در منی (شایعترین سبب)

- **علایم:** تاخیر قاعدگی، کمی مقدار، طمٹ سرخ و رقیق، طمٹ کم ولی طولانی (زیرا خون بلغمی زود دفع نشود)، سپیدی لون و سردی ملمس و سایر علایم برودت
- **درمان:** گوشت پرندگان، زرده تخم مرغ و دارچین، نخوداب تبدیل مزاج، استفراغ بلغم (ایارجات و فرزجات)، عنصلی، کپسول اثلث، کپسول بابونه، کپسول انیسون، حب شبیار، ایارج فیکرا، فرزجه زعفران و زرده تخم مرغ، فرزجه سیاهدانه و عسل، بخور مقل ازرق، بادکش رحم و تخمدانها یکروز در میان، روغن قسط و سیاهدانه روزی دو مرتبه کل زیر ناف
- **نکته:** لزوم توجه به همکاری بیمار (هزینه‌ها، تکرر مراجعات جهت دریافت اعمال یدای، دشواری درمانهای موضعی)

سوء مزاج خشک مجفف منی است

- **علائم:** قلت طمث، نحافت بدن، جفاف قبل، خشکی پوست
- لزوم اخذ وضعیت جفاف قبل در باروری و اصلاح آن در صورت وجود
- لزوم توجه به ضخامت اندومتر در ایام تخمک گذاری
- درمان: اسپیدباجات دسمه، شیر، شربت بنفشه و نیلوفر، روغن بنفشه و کدو بر مثانه و فرج، فرزجه لعاب به دانه

روز در سیکل	ضخامت (میلی متر)	مرحله اندومتر
۱ - ۴	۲ تا ۴	قاعدگی (خونریزی)
۵ - ۱۰	۴ تا ۸	فولیکولی (تکثیری)
۱۱ - ۱۷	۶ تا ۱۰	تخمک گذاری
۱۸ - ۲۸	۷ تا ۱۴	لوتئال (ترشحي)

سوء مزاج حار محرق و محلل منی است

- **علائم:** حرارت و غلظت و سیاهی طمث، کثرت موی عانه، سایر علائم حرارت در کل بدن، لاغری و زردی لون
- **درمان:** در صورت نیاز تنقیه صفرا، شربت بنفشه، نیلوفر، سیب، کدو و اسفناج، فرزجه زرده تخم مرغ و روغن بنفشه

سوء مزاج رطب مزلق

✓ مضعف ماسکه است (شایعترین مکانیسم)

✓ قوت جاذبه منی را نیز ضعیف می کند در نتیجه رحم منی را به قوت جذب نمی کند

✓ **علایم:** لزوم اخذ سابقه سقط، سیلان رطوبت، کثرت طمث

✓ **درمان:** ایارجات، قی، فرزجه شحم حنظل و زعفران، حقنه رحمی سنبل الطیب و آویشن و

دارچین، مفید بودن انواع بخورات رحمی در این بیماران

نکات

- مکانیسم نوشیدن آب سرد در ایجاد اختلال باروری:
- تبرید رحم و منی در مردان و زنان
- تنگ کردن منافذ حیض و اختلال در جریان آن (عدم ریختن ماده حیض بسوی جنین و گذارسانی آن)
- مثل منی در رحم بارد رطب مانند مثل تخم در زمین نمناک و پرآب است
- مثل منی در رحم گرم و خشک مانند مثل تخم در زمین نوره گسترده است

نوع دوم: سبب در رحم

۲) احتباس طمث (خون حیض غذای جنین است)

توجه به لزوم اصلاح طمث قبل از بارداری، لزوم توجه به لوتئال فاز دشنسی

۳) انغلاق رحم (عوامل مسدد فم رحم و نزول ماده منی به رحم)

- مانند رتق، ورم صلب و ثؤلول در فم رحم، چسبندگی لوله‌ها
- **نکته:** لزوم توجه به انجام هیستروسالپینگوگرافی، لزوم توجه به زمان مناسب، لزوم انجام تست سیرجهت تشخیص و پایش درمان
- **درمان:** در حد امکان درمان عامل زمینه‌ای (اندومتريوز، برودت و کاهش حرکت لوله‌ها و مژکهای آنها و انسداد فانکشنال و ...)، شربت بزوری، فرنی تخم خربزه، زالودرمانی، بادکش، آبن چهارگل + برگ و تخم انجره + تخم خربزه

۴) ورم گرم، بواسیر، صلابت، قروح ردیه یا التهام قروح در بافت رحم

نوع دوم: سبب در رحم

۴) ضعف انضمام فم رحم بعد از حمل و اختلال در نگهداری جنین

نکته: سقط و زایمان زودرس می‌تواند منجر به عقر گردد

نارسایی سرویکس: سوءمزاج رطب فم رحم، ضعف فم رحم، سوءهیات ترکیب

اصلاح وزن، تنقیه بلغم و رطوبات زائد، اصلاح مزاج و تقویت رحم، اطریفل، ضماد آبنزن قابض، بادکش رحم، روغن قسط، بوییدن گلاب

۵) کثرت شحم مزلق (در تمام بدن، در رحم و ثرب و یا صرفادر رحم)

فصد و مسهل، رژیم و کاهش غذا، ریاضت، جوارش کمونی نیم ساعت قبل از غذا، مداومت بر اطریفل، دواءالک، جماع بر هیات راکع

نکته جالب: توجه حکما به نقش چاقی شکمی در نازایی

کثرت پیه بر ثرب باعث فشردگی و تنگی مجاری منی می‌شود

۶) شدت لاغری همه بدن یا رحم

۷) وجود ریح غلیظ در رحم

لزوم اخذ شرح حال نفخه رحم در نازایی و همه بیمارانی که با قصد باروری مراجعه می کنند.

علائم: دفع گاز از رحم هنگام قاعدگی یا مقاربت، سابقه سقط، انتفاخ ناحیه زیر ناف،

نکته مهم: امکان وجود ریح در رحم بدون علامت نفخه

درمان: جوارش کمونی / جوشانده حاوی تخم کرفس، زنیان، انیسون، رازیانه، زیره سبز، هل باد / روغن شوید، روغن کرچک / بادکش گرم / تکمید نمک

نوع سوم: سبب در اعضای تولید منی

- ضعف اوعیه منی یا فساد عارض بر مزاج آنها

"مثل آنکه عروق هر دو پس گوش مرد قطع کنند و یا مثانه او در سنگ مثانه بشکافند پس ضرر به اعضای تولید سرایت کند و گاهی قدری عصب آن بریده شود و مورث ضعف در اوعیه منی و در قوت مولده منی و زراقه او گردد و همچنین کسی که خصی کرده یا خصیه او کوفته یا به شوکران ضماد کرده شود و یا کافور بسیار خورده باشد."

نوع چهارم: سبب در قضیب

- مثل آنکه در خلقت کوتاه بود و نطفه را به جایگاهش نرساند
- یا به سبب فربهی مرد یا زن باشد که تا به رحم نرسد یا از فربهی هر دو باشد
 - لزوم درمان فربهی
 - جماع بر هیات راکع
- یا به سبب کبر ذکر باشد پس رحم متقلص شود و منی بلغزد
- یا به سبب کجی آلت یا کوتاهی وتر او بود پس مجری از محاذات کج گردد و منی به حاق فم رحم نیفتد

نوع پنجم: سبب در مبادی یعنی اعضای رئیس و شریف

- مثل اعراض خوف و غم (سوءمزاج قلب و دماغ در نظر گرفته شود)
- مفرحات معین حمل هستند
- ابن سینا: زنانی که دارای فرح هستند باروری بهتری دارند
- لزوم توجه به درمان مالیخولیا

- اوجاع سر
- ضعف هضم و کثرت تخمه
- ضعف دماغ و قلب و جگر

"بهر آنکه لابد است که اعضای هضم و اعضای ارواح قوی باشند تا علوق به آسانی گردد."

نوع ششم: سبب خطای طاری

- اختلاف و عدم همزمانی انزال مرد و زن
- حرکت سخت از جستن و صدمه و سرعت برخاستن زن بعد انزال که باعث لغزش منی می‌شود.
- قانون: بهتر است بعد از مقاربت زوج مدتی سکون داشته باشد (کمر پایین و رانها بالا باشد و پاها بهم منضم گردد. / رسیدن هوای خارج به منی فوراً باعث فساد آن شده، قابلیت باروری آن را مختل می‌کند)
- اعراض نفسانی مثل خوف، فزع ناگهانی، غضب شدید، حزن یا هم مفرط
- آلام بدنی مثل گرسنگی مفرط، تب سخت، صرع، سکت، فالج یا وجع شدید مثل قولنج
- تناول مسهل، فصد یا کثرت جماع یا کثرت استحمام مزلق مرخی،
- قلت جماع؟ (قلت باه: ضعف عام، قلت منی {حرارت، برودت، روطوبت، بیوست، سکون منی(منی زیاد و غلیظ، انزال دشوار)، ضعف قلب و دماغ}
- شمیدن بوی شدید کیفیت
- استعمال ادویه بر غیر قواعد طبیه که زنان برای حمل یا ادرار یا تنگی فرج استعمال کنند و
- و امثال اینها از سائر اسباب اسقاط که در بحث کثرت اسقاط مذکور شد.

علاج عقر

علاج عقر درمان هر یک از اسباب آن است.

نکته مهم:

در بسیاری از موارد بیش از یک سبب وجود دارد

برای درمان توجه به همه اسباب ضروری است. (درمان موفق درمان شبکه‌ای است)

معین بر حمل

داروها و تدابیری که بدون توجه به علت نازایی بطور کلی تسریع کننده و افزایش دهنده میزان باروری هستند.

شکل مصرف در زنان بصورت خوراکی، بخور و فرزجه و در مردان بصورت طلا می باشد.

ذکر مصادیق معین حمل

- ۵ گرم تخم گزر را در یک لیوان آب جوشانده، صاف نموده و بتدریج نوشیده شود. (مشترک بین مردان و زنان)
- پنیرمایه خرگوش، دارچین، عنبر، زاج و نبات سفید را بطور مساوی کوبیده، الک کرده، با گلاب مخلوط نموده و فرزجه نمایند.
- نانخواه و مغز استخوان گاو را مخلوط کرده، مقداری پشم را به روغن حلبه آغشته نموده، در مواد خشک فروبرده و قبل از نزدیکی در واژن قرار دهند.

• برگ سداب خشک را کوبیده با موم ذوب شده و پشم خرگوش مخلوط کرده و بخور واژینال دهند.

• برگ خشک شده سنجد را بسیار نرم کوبیده با ۲ گرم زهره گاو کاملاً مخلوط نموده، مرد قبل از نزدیکی آن را به قضیب بمالد.

دختر سالم

مادر سالم جامعه سالم

